
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN - POLONIA

VOL.LX, SUPPL. XVI, 86

SECTIO D

2005

Katedra Teorii i Metodyki Gier Sportowych i Rekreacyjnych
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
Chair of Theory and Methodology of Team and Recreational Games,
Academy Physical of Education Krakow

HENRYK DUDA

***Visual helping instructing of tactic of game according to principles
of forceful operations***

Wizualne wspomaganie nauczania taktyki gry według zasad skutecznego działania

Obserwowane zmiany, jakie zachodzą w grze w piłkę nożną a także dotychczasowe akcenty treningowe, pozwalają wysunąć przypuszczenia, że potencjał i przygotowanie taktyczne do gry obejmuje w dużej mierze dyspozycje umysłowe zawodnika. Nasuwa się więc pytanie : jak szkolić, aby w procesie nauczania stwarzać lepsze warunki do kształtowania tych umiejętności, które pozwolą podwyższyć sprawność taktyczną gracza? Panfil (1991) twierdzi, że efektywne szkolenie gracza powinno być realizowane:

- a) w formie zajęć teoretycznych (nauczanie kreatywne),
- b) w symulowanych warunkach laboratoryjnych (np. modelowe nauczanie, gry komputerowe),
- c) w ćwiczeniach praktycznych, w różnych formach nauczania nasyconych czynnikiem intelektualizującym,
- d) w walce kontrolnej i właściwej (akcentowanie racjonalnej i efektywnej postawy w grze).

Istotną rolę w efektywnym odbiorze informacji o grze odgrywają dwa pierwsze etapy, gdzie powinno omawiać się zasady sprawnego działania w grze. Według Panfila i Żmudy (1996) – są to wytyczne efektywnego postępowania w sprawnym działaniu gracza opracowane teoretycznie i sprawdzone praktycznie w działaniu

Analiza fachowej literatury przedmiotu (, Bergier 1998, Naglak 1999, Panfil 2000, Duda 2004) podkreśla, że teoretyczne poznawanie zasad sprawnego działania w walce sportowej, ukazywane poglądowo w warunkach laboratoryjnych (np. odpowiednio skonstruowany materiał filmowy) w istotny sposób kształtuje sprawność umysłową zawodnika, podnosi efektywność racjonalnego rozwiązywania „zadań boiskowych”, co w znacznym stopniu powinno ułatwić świadome współdziałanie zawodników w grze.

Głównym celem dydaktycznym w procesie nauczania taktyki gry jest opanowanie optymalnego materiału – wiedzy, dlatego też istotnego znaczenia nabiera sposób przekazywania treści oraz skuteczność odbioru informacji, decydującej o posiadaniu tej wiedzy. Proces nauczania wiąże się ściśle z przekazywaniem i odbieraniem informacji, a jego strukturę elementarną tworzą nauczyciel i uczeń lub trener i zawodnik.

Efektywność przy nauczaniu wzmocnionym (środki audiowizualne, schematy graficzne) zarówno w przypadku ucznia zdolnego, jak i też ucznia słabszego jest o wiele większa niż przy nauczaniu tradycyjnym (Duda 2004). Dlatego też każda forma wzmocnienia poprawiająca skuteczność przekazywania wiadomości i zwiększająca efektywność nauczania, zasługuje na szczególną uwagę w całym procesie dydaktycznym.

CEL BADAŃ I PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA

Celem badań jest określenie efektywności przekazywania wiadomości o działaniach taktycznych zawodnika piłki nożnej – eksperymentalną metodą opartą na technice filmowo-graficznej.

Określając cele i założenia pracy sformułowano następujące pytanie badawcze:

Jak wpływa przekazywanie wiadomości o działaniu taktycznym środkami audiowizualnymi na efektywność nauczania taktyki

Podstawowe pytanie badawcze, jak również dotychczasowe analizy stanowiły podstawę do sformułowania hipotezy:

„Zawodnicy poddani procesowi nauczania i szkolenia dydaktycznymi środkami wspomaganiami będą posiadali większą wiedzę o działaniu taktycznym w grze od zawodników biorących udział w nauczaniu tradycyjnym”.

METODY BADAŃ, GRUPA BADANA

W eksperymentalnej metodzie nauczania wzmocnionego opartej na środkach audiowizualnych wykorzystano dydaktyczne wspomaganie filmowe, gdzie prezentowano zasady efektywnego postępowania w działaniach defensywnych i ofensywnych na przykładzie gry w piłkę nożną (Panfil, Zmuda 1996). Dydaktycznie opracowany materiał filmowy zawierał tematycznie dobrane schematy graficzne oraz sfilmowane akcje taktyczne prezentowane w naturalnym i zwolnionym tempie odtwarzania. Przedstawiane zasady taktyczne dodatkowo omawiane były w instruktażu werbalnym.

Do sprawdzenia poziomu wiadomości o działaniu taktycznym piłkarza zastosowano test wiedzy taktycznej (Duda 2004) zawierający pytania zamknięte, otwarte i pogładowe o charakterze problemowym, które podobnie jak w działaniach podczas gry dotyczą alternatywnego wyboru przy rozwiązaniu danej czynności taktycznej.

Eksperymentalne nauczanie i badania były prowadzone w latach 2003-2004 wśród zawodników SMS-PN Kraków, wiek badanych 17 lat (juniorzy). Przebadano 30 zawodników uczestniczących w zajęciach treningowych z piłki nożnej.

Utworzono dwie grupy, które realizowały podobny program szkolenia, z których jedna (15 osób) przez cały czas badania brała udział raz w tygodniu w eksperymentalnej jednostce szkoleniowej - w zajęciach teoretyczno-praktycznych trwających 90 min. W sumie przeprowadzono 40 lekcji treningowych w okresie 10 miesięcy.

W drugiej grupie (kontrolnej) proces nauczania realizowano metodami tradycyjnymi, gdzie wiadomości o działaniach taktycznych były przekazywane w trakcie ćwiczeń praktycznych w formie instruktażu.

Oceny zawodników w teście wiedzy o działaniach taktycznych dokonano w oparciu o otrzymane wartości punktowe dla wskaźnika wiedzy taktycznej oraz wskaźnika świadomości, a następnie przedstawiono standardowe wartości według skali „S” (Duda 2004).

PREZENTACJA I OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ

W hipotezie badawczej przypuszczano, że pomiędzy badanymi grupami mogą istnieć różnice w posiadanej wiedzy o działaniach taktycznych piłkarza na korzyść osobników, którzy uczestniczyli w procesie nauczania i szkolenia metodami wspomaganiami. W wyniku doboru zorganizowanego w grupie kontrolnej znaleźli się gracze, którzy po pierwszym badaniu posiadali większe wartości punktowe w zakresie wiedzy o działaniach taktycznych niż w grupie eksperymentalnej (poziom istotności $\alpha = 0,05$). Taki dobór do grup był celowy, gdyż próbowano w ten sposób stwierdzić siłę i dynamikę oddziaływania metody opartej na nauczaniu taktyki gry według zasad skutecznego działania.

Dokonując analizy badań możemy znaczne różnice zauważyć po zakończeniu eksperymentu. Tym razem grupa eksperymentalna uzyskała wartości wyższe niż ich rówieśnicy z grupy porównawczej. Grupa eksperymentalna zanotowała średni wynik WWT na poziomie 56,35 pkt., natomiast zawodnicy z grupy porównawczej uzyskali wynik WWT na poziomie 55,07 pkt. Wprawdzie porównując te wyniki nie zauważamy istotnych różnic, to jednak różnica wartości pomiędzy I a II badaniem jest znacznie większa w grupie eksperymentalnej niż w grupie kontrolnej (wyższy poziom istotności różnic – tab1).

Tabela 1. Wartość Wskaźnika Wiedzy Taktycznej (WWT) uzyskanego przez porównywane grupy piłkarzy SMS-PN Kraków

I badanie	Grupa eksperymentalna	Grupa kontrolna
Średnia arytmetyczna	49,35	52,61
Odchylenie standardowe	4,86	2,97
Istotność różnic między grupami	2,43 *	
II badanie		
Średnia arytmetyczna	56,51	55,07
Odchylenie standardowe	3,82	2,94
Istotność różnic między grupami	1,21	
Poziom istotności różnic między I a II badaniem w danej grupie.	4,57 **	3,58 *

Podobne wartości możemy również zaobserwować w trafności podejmowania decyzji, gdzie widzimy, że wartości wskaźnika świadomości korzystniejszej przedstawiały się dla grupy eksperymentalnej (tab.2)

Tabela 2. Wartość Wskaźnika Stałości (WS) uzyskanego przez porównywane grupy piłkarzy SMS-PN Kraków

I badanie	Grupa eksperymentalna	Grupa kontrolna
Średnia arytmetyczna	58,87	64,71
Odchylenie standardowe	4,56	2,62
Istotność różnic między grupami	3,11 *	
II badanie		
Średnia arytmetyczna	70,82	67,74
Odchylenie standardowe	3,18	4,23
Istotność różnic między grupami	2,33 *	
Poziom istotności różnic między I a II badaniem w danej grupie	8,55 ***	2,27 *

* - słabo istotna

** - istotna

*** - bardzo istotna

Na podstawie otrzymanych wyników można przypuszczać, że w grupie kontrolnej podejmowane decyzje były mniej trafne i niestabilne. Potwierdzenia wyników badań obu grup można również szukać w analizie ocen praktycznego działania w walce sportowej, gdzie bezpośrednia konfrontacja obu grup zarówno w MGT jak i też w grze właściwej w większości kończyła się zwycięstwem grupy porównawczej (opinia trenerów SMS-PN Kraków). Jednak faktu tego nie można traktować jako potwierdzenia wyników badań lecz tylko jako przypuszczenie, gdyż w tym zakresie do wysuwania konkretnych wniosków konieczne jest opracowanie bardziej precyzyjnej metodyki badań.

Podsumowując można powiedzieć, że metoda nauczania poprzez wzorce taktyczne jest obrazowym sposobem przekazywania wiadomości o grze i jej zasadach. Czynnikiem ten ma istotne znaczenie dla sposobu postrzegania sytuacji meczowych, gdyż jak – twierdzi Czajkowski (1994) – im sportowiec lepiej zna działania, ich nazwy, znaczenie i zastosowanie taktyczne, tym lepiej postrzega i rozumie sytuację taktyczną w grze właściwej. Można więc przyjąć, że szkolenie taktyczne powinno polegać na opanowaniu jak największej liczby efektywnych rozwiązań zadań boiskowych, których wykorzystywanie w środowisku walki sportowej przyczyni się do skuteczniejszej działalności zawodnika w grze na boisku piłkarskim.

WNIOSKI

1. Wartość Wskaźnika Wiedzy Taktycznej oraz Wskaźnika Stałości wzrasta wraz z przygotowaniem teoretycznym piłkarza.
2. Wiadomości o działaniu taktycznym mogą mieć wpływ na osiągnięty wynik sportowy.

3. Nauczanie działań taktycznych wspomagane środkami audiowizualnymi może zwiększyć skuteczność przygotowania w szkoleniu tradycyjnym

PIŚMIENNICTWO

1. Bergier J. 1998. Wiedza dzieci o nauczanych czynnościach ruchowych a skuteczność działań w grze zespołowej, AWF Warszawa.
2. Czajkowski Z. 1994. Poradnik trenera. RCMSzKFiS Warszawa.
3. Duda H. 2004. Intelktualizacja procesu nauczania gry w piłkę nożną. AWF Kraków.
4. Naglak 1999. Metodyka trenowania sportowca. AWF Wrocław.
5. Panfil i Żmuda 1996. Nauczanie gry w piłkę nożną. AWF Wrocław.
6. Panfil R. 1991. Kierowanie zespołem sportowym. RCMSzKFiS, Warszawa.
7. Panfil 2000. Edukacja uzdolnionego gracza i zarządzanie zespołem sportowym. AWF Wrocław.

STRESZCZENIE

Głównym celem dydaktycznym w procesie nauczania taktyki gry jest opanowanie optymalnego materiału – wiedzy, dlatego też istotnego znaczenia nabiera sposób przekazywania treści oraz skuteczność odbioru informacji, decydującej o posiadaniu tej wiedzy. Proces nauczania wiąże się ściśle z przekazywaniem i odbieraniem informacji, a jego strukturę elementarną tworzą nauczyciel i uczeń lub trener i zawodnik.

Efektywność przy nauczaniu wzmocnionym (środki audiowizualne, schematy graficzne) zarówno w przypadku ucznia zdolnego, jak i też ucznia słabszego jest o wiele większa niż przy nauczaniu tradycyjnym (Duda 2004). Dlatego też każda forma wzmocnienia poprawiająca skuteczność przekazywania wiadomości i zwiększająca efektywność nauczania, zasługuje na szczególną uwagę w całym procesie dydaktycznym.

Cel badań i podstawowe założenia

Celem badań jest określenie efektywności przekazywania wiadomości o działaniach taktycznych zawodnika piłki nożnej - eksperymentalnymi metodami do nauczania taktyki gry, opartych na technikach filmowo - graficznych.

Dostrzegając istotę wyżej wymienionych metod sformułowano hipotezę : „ Zawodnicy poddani procesowi nauczania i szkolenia dydaktycznymi środkami wspomagania będą posiadali większą wiedzę taktyczną od zawodników biorących udział w nauczaniu tradycyjnym (ograniczającym stosowanie środków audiowizualnych).

Metody badań, grupa badana

W eksperymentalnej metodzie nauczania wzmocnionego opartej na środkach audiowizualnych prezentujących zasady efektywnego zachowania się w grze

technice filmowo-graficznej (Duda 1996) wykorzystano schematy graficzne boiskowych sytuacji taktycznych, oraz odpowiednio skonstruowany materiał filmowy (2004).

Do sprawdzenia poziomu wiedzy taktycznej zawodników posłużono się testem wiadomości o grze w piłkę nożną opartym na metodzie filmowo-graficznej(Duda 2004), gdzie oceny zawodników dokonano w oparciu o otrzymane punkty dla poszczególnych wskaźników (skuteczność, stałość) a następnie przedstawiono standardowe wartości według skali "S", obliczając wskaźnik wiedzy taktycznej (WWT).

Eksperymentalne nauczanie i badania były prowadzone przez okres 10 miesięcy w latach 2003-2004 wśród młodych zawodników SMS-PN w Krakowie. Szkolenie prowadzono w dwóch grupach: eksperymentalnej (15 osób) i kontrolnej (15 osób).

Grupy porównawcze (kontrolne) objęte zostały szkoleniem tradycyjnym, gdzie tematyka dotycząca zasad sprawnego działania w grze przekazywana była sposobem tradycyjnym – instruktaż warbalny w trakcie ćwiczeń praktycznych.

Omówienie wyników

Analizując wyniki badań należy stwierdzić, że w grupach eksperymentalnych osiągnięto wyższe wartości z zakresu wiedzy o działaniu taktycznym. Potwierdzono przypuszczenie, że eksperymentalna metoda oparta na zasadach taktycznych, wzmocniana środkami audiowizualnymi może przyczynić się do efektywniejszego nauczania taktyki gry w piłkę nożną. Takie stanowisko jest zgodne ze

stwierdzeniem Czjkwskiego(1994): im sportowiec lepiej zna działania, ich nazwy, znaczenie i zastosowanie taktyczne, tym lepiej postrzega i rozumie sytuację taktyczną w grze właściwej. Można więc przyjąć, że szkolenie taktyczne powinno polegać na opanowaniu jak największej liczby efektywnych rozwiązań zadań boiskowych, których wykorzystywanie w środowisku walki sportowej przyczyni się do skuteczniejszej działalności zawodnika w grze na boisku piłkarskim.

Wnioski

1. Wartość Wskaźnika Wiedzy Taktycznej oraz Wskaźnika Stałości wzrasta wraz z przygotowaniem teoretycznym piłkarza.
2. Wiadomości o działaniu taktycznym mogą mieć wpływ na osiągnięty wynik sportowy.
3. Nauczanie działań taktycznych wspomagane środkami audiowizualnymi może zwiększyć skuteczność przygotowania w szkoleniu tradycyjnym

SUMMARY

Entry

The aim of the article is to show the possibilities of providing and checking information about football tactical actions among the young football players.

Football is a type of a team game characterised by the occurrence of unusual task situations, which require unconventional behaviour. Therefore, the instructor takes a responsibility to develop and improve the footballer's physical and movement skills with simultaneous influence on his intellectual abilities needed for the decision-making processes taking place during the game. The intellectual preparation should be based on a conscious fulfilment of goals and should include the development of the player's ability to react in extraordinary situations. Furthermore, it should enable him to acquire the skill of constructing surprising task situations that would overwhelm the opponent.

The aim of the research

This paper suggests a special method of gaining theoretical knowledge of football skills in laboratory conditions based on visual aids. The aim of the research is to define the effectiveness of providing young football players with information about footballers tactical actions by means of intensified teaching – the experimental method of teaching football tactic based on film and graphic techniques.

Material of the research

In the method of intensified teaching were used the graphic patterns of the situations on the football pitch as well as properly prepared film material. They were made by the use of computer, video and film – making techniques. During the demonstration on the TV screen the film material is initially showed in slow motion then it appears as graphic patterns. In the last stage the computer technique fades and the real situations and actions during the match are showed (Duda 2004)

The research covered in the group of 30 football players (in two groups – after 15 peoples in experimental and control groups): juniors, SMS-PN (Sport Championship School) pupils in Cracow. Age: 16 years.

Methods

The experimental method of teaching and the studies were continued for 10 months in year 2003-2004 . Two groups experimental of them once a week during the researched was taking part in the experimental method based on the film and graphic techniques (Duda 2004).

After testing all football players the analysis of the material led to the conclusions that the experimental group made a good progress. They achieved higher level of tactics skills and awareness in making decisions.

General conclusion

According to the analysis of the results of the experimental method and materials of modelling in sport it was acknowledge (assumed) that this way of teaching and research seems to be a very important source in achieving the best results in sport.